

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

UTDANNING

Pedagogisk grunnlag for Kunnskapsskolen i Buskerud

Innhold

KUNNSKAPSSKOLENS OVERORDNEDE MÅLSETNING	3
1. KUNNSKAPSSKOLEN BYGGER PÅ VÅRE BESTE ERFARINGER	3
2. LÆRING SOM FORLØSER ALLES POTENSIAL	6
2.1. "Mestring gjennom å utfordres til nye oppgaver i trygge former, med støtte fra de voksne og medelever".	6
2.2. Kompetanser for framtida - kreative hjerner lærer hele livet!.....	8
2.3. Læringsutbytte - å være på vei i en prosess som varer livet ut	9
3. LÆRINGSLEDELSE I LIKEVERDIGE LÆRINGSFELLESSKAP	10
3.1. Relasjonelt samspill.....	10
3.2. Tilhørighet i læringsfellesskapet	10
3.2.1. Læringskollegaer i likeverdige læringsfellesskap	10
3.3. Faglig- pedagogiske kvaliteter i læringsarbeidet	11
3.3.1. Tilpasning.....	11
3.3.2. Tydelige mål og tilbakemeldinger.....	12
3.3.3. Relevans og meningsfullhet	12
3.3.4. Variasjon og utprøving	13
3.3.5. Læringsledelse	13
3.3.6. Hvordan utvikle kompetanser for framtida?	14
3.4. Styrkingstiltak.....	15
4. LÆRING I HELE ORGANISASJONEN	15

Kunnskapsskolens overordnede målsetning

Buskerudskolen skal i fremtiden kunne beskrives som Kunnskapsskolen, med et sterkt fokus på kunnskapsformidling gjennom kompetente lærere. Med dette som bakgrunn har Buskerud fylkeskommune følgende overordnede målsetning for skoletilbudet:

”Å maksimere læring og minimere frafall”

1. Kunnskapsskolen bygger på våre beste erfaringer

Strategien for Kunnskapsskolen bygger på tre hovedkilder til kunnskap:

- nasjonal og internasjonal forskning
- egen analyse av data fra mange kilder, bl.a. ved bruk av verktøy for ulike brukerundersøkelser
- erfaringsbasert kunnskap

Teoretiske og praktiske kunnskapsgrunnlag som blir drøftet og systematisk får spille sammen gir god utvikling av kunnskap.

I første versjon av strategi for Kunnskapsskolen (2013) ble det brukt mye ressurser på å samle innspill fra mange. Dette ga den erfaringsbaserte kunnskapen som strategien bygger på. Det erfaringsbaserte kunnskapsgrunnlaget underbygges av annen forskning. Forskning øker vår forståelse, men svarer ikke alltid på hvordan vi kan gjennomføre endringer i praksis. Utvikling og endring må ta utgangspunkt i egne erfaringer. Ny kunnskap utvikles når forskning forankres i egne erfaringer og utfordrer erfaringer og etablerte sannheter. Vi har mange kilder til kunnskap (rapporteringer, brukerundersøkelse, tall og fakta ol), men den erfaringsbaserte hjelper oss til å overføre kunnskap til handlinger.

Mer om verdien av erfaringsbasert kunnskap:

Nyere kunnskap om endrings- og utviklingsarbeid viser at der man tar utgangspunkt i egne erfaringer- spesielt i de beste erfaringene hvor man har lykkes- og bygger videre på disse, skapes det økt engasjement og energi, og endringene skjer raskere (*Cooperrider, Hauger 2008*).

Det å forske på egne erfaringer sammen med egne kolleger, gjør at man skaper ny innsikt i eget fagfelt samtidig som relasjonene utvikles og kultur for deling av kompetanse bygges. Ved å sette ord på taus kunnskap og bli bevisst hva som fungerer, starter man automatisk å gjøre mer av det som fungerer.

Troen på at det går an å få til endringer blir sterkere fordi innsikten bygger på handlinger som allerede er gjennomført i eget praksisfelt. Dersom man i tillegg trener opp ferdighetene i å se for seg hvordan man ønsker å ha det – framtidbilder – øker også muligheten til å finne nye og mer effektive løsninger. Dette er helt i tråd med Peter Senges definisjon av «Lærende organisasjoner» og støttes av teori fra sosialkonstruksjonismen (*Kenneth Gergen 2010*).

En slik forskningstilnærming bygger også på den nye forståelsen av at kunnskap utvikles gjennom dialoger. Det gjør det viktig å la stemmene fra ungdommene, lærere og andre ansatte, opplæringskontorer, lærebedrifter, politikere og andre samarbeidspartnere få en sentral plass i planen.

Tilnærmingen bygger på forståelsen av at kunnskap utvikles gjennom dialoger. Derfor har stemmene fra ungdommene, lærere og andre ansatte, opplæringskontorer, lærebedrifter, politikere og andre samarbeidspartnere fått en sentral plass i planen. Denne innsikten gir oss mer sikker kunnskap om hva som er den gode opplæring som vi skal strekke oss etter. Det er en viktig grunn til at den erfaringsbaserte kunnskapen veier tungt i Kunnskapsskolen i Buskerud.

Aktiv bruk av våre erfaringer er nært knyttet til det styrkebaserte tenkesettet og Buskerud fylkeskommunes visjon og verdier. Tenkesettet kjennetegnes av en grunnleggende antakelse om at alle organisasjoner, miljøer og samarbeidsformer har elementer som fungerer godt. Ved å studere disse finner man årsakene til det som fungerer og hvordan man kan bygge videre på det beste i det som allerede eksisterer. Ved systematisk å undersøke når vi fungerer på vårt beste, har vi fått ny kunnskap om opplæringen i Buskerud som setter oss i stand til å nå intensjonene i Kunnskapsskolen.

Dette er årsaken til at vi har samlet de beste læringshistoriene, kalt «Asbjørnsen & Moe». Hva forteller historiene til elever, lærere, skoleledere, andre ansatte og politikere om hvordan vi kan skape læringsfellesskap som får fram det beste i hver enkelt, skaper læringsglede og gir læringsresultater?

Mer om «Asbjørnsen & Moe»:

I prosessen med Kunnskapsskolen i 2012/2013 møtte fylkesutdanningsjefen og koordinatoren for Kunnskapsskolen et utvalg av elever og ansatte på alle skolene, AIB, PPOT og Lerberg skole og kompetansesenter. Flere politikere fra fylkestinget deltok også. Alle delte sine beste læringshistorier med utgangspunkt i spørsmålet: *Hvordan kan vi sammen skape et læringsfellesskap som får fram det beste hos hver enkelt, utløser engasjement og læringsglede, slik at alle lærer mest mulig, og består eksamen med resultater som overgår både det en selv og andre har forventet?*

Med basis i nær 450 læringshistorier og bruk av verktøy i *Appreciative Inquiry*, forsket deltakerne på historienes livgivende faktorer som utgangspunkt for gode framtidbilder av Kunnskapsskolen i Buskerud. Dette utgjør datagrunnlaget i Asbjørnsen & Moe.

Materialet fra disse læringsdialogene ble systematisert etter disse inndelingene:

- relasjonelt samspill
- tilhørighet i læringsfellesskapet
- kvaliteter i læringsarbeidet

Relasjonelt samspill			
Bevisst positivt fokus	Tro på eleven og høye forventninger	Bli sett	Gjensidighet
<i>bruke et positivt språk, fokusere på det positive hos eleven, fikk mye ros av lærerne, positiv tilbakemelding gir mestringsfølelse</i>	<i>Tro på at elevene skal klare det, læreren ser elevens behov, anerkjennelse og tillit – ikke gi opp</i>	<i>Se de små ting, læreren er tilstede i øyeblikket, sett og hørt av lærere → skaper læringsglede</i>	<i>gjensidig respekt og trygghet, engasjert lærer - da blir elevene også engasjerte, gjensidig tillit</i>
Tilhørighet i læringsfellesskapet			
Inkludering av alle	Trygghet og trivsel	Læringskolleger i likeverdige læringsfellesskap	
<i>"Engasjert klasse - alle var med på noe", "alle har glede av undervisningen- men ikke alle på samme måte", "lagfølelse skaper engasjement", "teambuilding", "alle følte seg inkludert", "alle hjelper hverandre", "få fram alles gode egenskaper", "alle blir tatt på alvor"</i>	<i>"Hygge + læring = fest", "trygghet gir mestring", "fellesskap-felles rammer", "engasjement og trygghet gir glede ved læring", "trygg og åpen setting som gir rom for ulikhet", "aksept for forskjellighet"</i>	<i>"elevaktivitet = engasjement", "elev lærer av elev", "elevstyrt undervisning skaper engasjement", "spille på samme lag", "løfte hverandre", "mestring ved å lære bort", "finne svarene sammen", "mestringsfølelse med at elevene får/tar ansvar", "når vi lærer sammen, lærer vi mer", "elevene får styre prosessene", "engasjement med utgangspunkt i elevenes interesser", "mulighet til å spille på egne styrker", "fikk oppbacking av en annen ungdom"</i>	
Kvaliteter i læringsarbeidet			
Felles og tydelige mål	Relevans og meningsfullhet	Variasjon og utprøving	Tilpasning
<i>Tilbakemeldinger fra lærer</i>			
<i>"langsiktige mål", "felles arbeidsmål", "felles planlegging – konkrete mål", "alle må ha et mål" gode tilbakemeldinger", "positive tilbakemeldinger" (gjentas mange ganger)</i>	<i>"å praktisere det teoretiske", "konkrete, dagligdagse og nære eksempler", "virkelighetsnær undervisning", "nyttig lærdom", "finne hver enkeltes interesseområde", "læring gjennom egne erfaringer", "tok utgangspunkt i deres liv og brukte språk ungdommene forstod"</i>	<i>"bevege seg utenfor komfortsonen", "varierte arbeidsmetoder", "læringsarena utenfor skolen", "konkurransengasjerer", "bruke andre aktører enn berre skola", "tillatt å prøve noe utradisjonelt", "lære av sine feil", "klarer alt bare jeg prøver hardt"</i>	<i>"ulik vanskelighetsgrad", "få faglige utfordringer", "ulike læremåter", "individuell tilpasning gir mestring", "læreren må utfordre eleven i passende doser", "utgangspunkt i hva elevene kan", "tilpassede og overkommelige mål", "oppgaven er tilpasset den som skal gjøre det"</i>

Mer om den teoretiske begrunnelsen for systematiseringen

Forskning innenfor motivasjon fokuserer særlig på to forhold:

- 1) elevenes opplevelse av sosial støtte fra lærerne
- 2) elevenes følelse av tilhørighet til skolemiljøet

Sosial eller emosjonell støtte handler om at eleven opplever å bli oppmuntret, verdsatt, akseptert og respektert av lærerne og at de føler seg trygge sammen med dem. Studier viser at elever som opplever høy grad av sosial støtte fra lærerne, oftere tar initiativ, er mer engasjert i undervisningen og har høyere mål. Elevenes opplevelse av sosial støtte er også positivt relatert til karakternivå. Nært relatert til sosial støtte er elevenes opplevelse av tilhørighet i skolemiljøet. Tilhørighet regnes som et grunnleggende behov som må være tilfredsstillt for at eleven skal bli engasjert, motivert og vise interesse. Læringsmiljøer som fremmer opplevelsen av tilhørighet, kjennetegnes av anerkjennelse, omsorg og trygghet. Opplevelsen av tilhørighet kan ofte være en konsekvens av sosial støtte. Graden av tilhørighet har klar sammenheng med elevenes generelle motivasjon for læring.

(Federici og Skaalvik 2013)

Under innsamlingen av de beste læringshistoriene ble det også skapt framtidsbilder. De beskriver hvordan vi vil ha det hvis suksessfaktorene er til stede hele tiden. Læringshistoriene forteller at gode relasjoner er en forutsetning for opplevelsen av tilhørighet som igjen har stor betydning for elevenes indre motivasjon for læring – og dermed mulighet til å oppnå optimale læringsresultater. Både lærerne og elevene tar ansvar for læringsmiljøet og for at alle trives og får forløst sitt potensial. Det kalles å utvikle relasjonell ansvarlighet. Det fratår ikke læreren hovedansvaret for ledelse av læringsarbeidet, men elevene blir medspillere og dermed økes mulighetene for optimale læringsforhold. Det er forskning som tyder på at betydningen av anerkjennelse, omsorg og støtte faktisk øker med alderen (Federici og Skaalvik 2013).

2. Læring som forløser alles potensial

2.1. "Mestring gjennom å utfordres til nye oppgaver i trygge former, med støtte fra de voksne og medelever".

Sitatet over er hentet fra en av læringshistoriene i "Asbjørnsen & Moe". Det bygger på en antakelse om at læring skjer gjennom bruk av språk og aktiv deltakelse i læringsfellesskapet. Læring er en skapende prosess der kompetanse utvikles gjennom samarbeid og aktivitet. Dette er sammenfallende med det teoretiske grunnlaget for Appreciative Inquiry. Det dreier seg om læring på alle nivåer.

Appreciative Inquiry er en systematisk søking etter det beste hos menneskene og det beste i egen organisasjon. Kjerneaktiviteten er innsamling av de ansattes, elevenes eller brukernes egne historier om dette. Disse historiene danner utgangspunkt for en *kollektiv* læringsprosess i organisasjonen. Til grunn ligger en antakelse om at organisasjonsmessige forhold har betydning for hvordan individet arbeider og at organisasjonen i stor grad er med på å forme individets utvikling. AI innebærer å stille hverandre ubetingede positive og generative spørsmål. Når alle elever/ansatte deltar i mange slike samtaler, styrker man relasjonene i organisasjonen, skaper håp og optimisme og øker organisasjonens kapasitet til å få fram sitt potensiale. I tillegg til forankring i aksjonsforskningsfeltet, bygger *Appreciative Inquiry* særlig på to vitenskapstradisjoner; *positiv psykologi* og *sosialkonstruksjonisme*. (Sluttrapporten for "Økt kunnskap om hvordan")

Teorien om "den nærmeste utviklingssonen" er sentral. Det som ligger i området mellom det en elev kan klare på egenhånd (det aktuelle funksjonsnivået), og det eleven ikke kan greie, selv med hjelp, utgjør den nærmeste utviklingssonen. Denne inneholder alt det eleven kan greie med hjelp fra andre (det potensielle nivået). Betegnelsen "elev" beskriver den som skal lære og gjelder i alle lærings situasjoner.

Overført til lærings situasjonen gjelder det å stimulere eleven til å sette seg høye mål ut fra sitt potensial, arbeide aktivt og trene sammen med andre, og at lærere og andre gir hjelp og støtte på elevens vei mot å klare oppgaven på egen hånd. Vi kjenner igjen dette fra f.eks idretten. Teorien støtter godt oppunder tilpasset opplæring, hvor alle elever skal kunne strekke seg utenfor egen komfortsone for å lære mer.

Kunnskapsskolen skal ta utgangspunkt i den enkeltes ressurser og respekterer ulikhet og mangfold i bakgrunn og personlighet. Læring med utgangspunkt i egne styrker betyr også til mangfold i måter å lære på. Der prøving og feiling er en naturlig del av et trygt læringsmiljø, utvikler alle lærende mot og dristighet til å utfordre seg selv.

Denne forståelsen av læring samsvarer godt med de livgivende faktorene fra de beste læringshistoriene fra "Asbjørnsen & Moe". Betydningen av gode relasjoner og tilhørighet i læringsfellesskapet beskrives som nødvendige forutsetninger for læring. Dette er avgjørende for at rollen læreren og medelevene har som kompetente hjelpere skal fungere godt. Den som lærer skal ha en aktiv rolle med vekt på stimulering av den indre motivasjonen. Læringen skal oppleves meningsfull.

Nyere forskning viser at læreren er den desidert viktigste faktoren når det gjelder elevers læringsresultater, men skoleledere har også en viktig indirekte rolle ved å være tettere på praksis i klasserom og verksteder enn hva som til nå har vært tilfelle (Robinson 2008). Ved å følge opp og veilede/stimulere lærere i deres arbeid, kan skoleledere få større innsyn i hva som skjer i læringsarbeidet og bidra til endring der det er nødvendig for å bedre resultatene. Denne forskningen viser også at der denne veiledningen og kommunikasjonen skjer i et fellesskap mellom flere lærere og skoleledere, vil man kunne utnytte den samme læringseffekten som er beskrevet over når det gjelder "den nærmeste utviklingssonen". Dette er i tråd med det pedagogiske grunnsynet der alle i skolesamfunnet er involvert i læringsarbeidet.

Kunnskapsformidling er et sentralt begrep når det snakkes om læring. Den tradisjonelle forståelsen er ofte knyttet til opplæringen slik den foregikk i industrisamfunnets glansperiode. Da var det læreren som lærte elevene alt det læreren kunne. I Kunnskapssamfunnet er det nødvendig å gi kunnskapsformidlingsbegrepet et bredere, mer offensivt og moderne innhold.

Forståelsen av begrepet er utvidet og læring er en aktiv handling i et utvidet læringsfelleskap, jf også det digitale klasserommet. Det finnes mange kilder til kunnskap. Formidling knyttes til ulike former for kommunikasjon.

2.2. Kompetanser for framtida - kreative hjerner lærer hele livet!

Opplæringens viktigste oppgave er å forberede til aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. I Kunnskapsskolen er det forventninger om økt læringsutbytte med høy relevans for individet og samfunnet. Dette henger nært sammen med hva som skal læres. Kunnskapsskolen legger samme forståelse av begrepet kunnskap til grunn som Kunnskapsløftets kompetansebegrep: Evne til å håndtere komplekse utfordringer på grunnlag av kunnskaper, holdninger og ferdigheter.

Utviklingen av kunnskapssamfunnet er et naturlig bakteppe for å definere hva som er viktig kompetanse for framtida. I kunnskapssamfunnet endres synet på hva som er viktig kunnskap raskt og ofte. Det som vi i dag anser som viktig kunnskap, kan være gått ut på dato om få år. Det inviterer oss til å utvikle bedre evne til å kunne bruke gammel kunnskap på nye måter, eksperimentere, utvikle ny kunnskap - og være åpen for å lære nye ting hele livet. Det fordrer evne til kreativitet og nytenkning. Kunnskapssamfunnet krever særlig at vi har høye relasjonsferdigheter og kommuniserer og samarbeider godt.

Teknologien utvikler seg hele tiden og skaper nye handlingsrom. Den er en driver for endring i synet på hva som er relevant kunnskap og hvordan vi lærer. Innhold og arbeidsmåter i mange yrker vil endre seg over tid, trolig i stor grad.

Det kan derfor ikke bare gis enkle svar på hvilken kompetanse samfunnet og næringslivet trenger framover. Like mye må vi stille spørsmålet om hva den enkelte eleven trenger for å møte framtidssamfunnet. Hva trenger ungdommene for å være rustet til et aktivt arbeids- og samfunnsliv? Sagt på en annen måte; næringslivet ansetter medarbeidere på grunnlag av antatt potensial. Konkurransen om jobbene vil ikke bare dreie seg om formell kompetanse, men holdninger, sosiale og personlige kvalifikasjoner, relasjonell ansvarlighet og ikke minst kommunikasjonsferdigheter.

På den annen side er det viktig å ta på alvor arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft ut fra dagens utfordringer. Et velfungerende arbeidsliv er en av bærebjelkene i et samfunn i framgang, og det er av stor verdi at ungdommen kjenner at skolen gir dem konkret kunnskap og anerkjente ferdigheter som arbeidslivet verdsetter. Dette åpner for samarbeid mellom utdanningssystemet og arbeidslivet. Opplæringen skal ikke bare bidra til ønsket kompetanse, men kan også bidra til motivasjon for valg, f.eks gjennom karriereveiledning. Arbeidslivet kan på sin side bidra aktivt til utvikling av ferdigheter som er viktige for individets livslange læring.

Karriereveiledningen hjelper ungdom og voksne til å se og forstå arbeidsmarkedet og utdanningssystemet og se sine egne fremtidsplaner i den sammenheng. Fokuset har de siste årene blitt flyttet fra å se karriereveilederen som ekspert, til å se veilederen som tilrettelegger for individuelle valg og utvikling. I et samfunn der livslang læring vektlegges, må vi også legge til rette for livslang karriereveiledning.

Evne til å lære – og ikke minst utvikle glede ved å lære - er i Kunnskapsløftet nært knyttet til grunnleggende ferdigheter og læringsstrategier, dvs lære å lære. Betydningen av grunnleggende ferdigheter i alle fag knyttes til elevens handlinger i kunnskapssamfunnet, f.eks å forholde seg til

skriftlige instruksjoner. De grunnleggende ferdighetene henger tett sammen med læringsstrategier. Dessuten kan de grunnleggende ferdighetene knyttes til dannelse da de kan betraktes som forutsetninger for kommunikasjon. De er også helt nødvendige å utvikle for å oppnå resultater i fag.

Teknologien er i rask utvikling og endrer arbeidsprosesser i alle deler av samfunnet, i mange tilfeller med sammenbrudd av eksisterende produksjonsmåter og organisering. Dette kalles disruptjon, og eksempler er endringene i musikk-, presse-, bokbransjen. Innenfor utdanningssystemet gir teknologien også muligheter for store endringer både i struktur - hvordan vil tilbyr opplæring, og hvem gjør det - tilrettelegging av selve læringsprosessen. Å være våkne for den teknologiske utviklingen og ta i bruk det digitale handlingsrommet er en viktig side ved Kunnskapsskolen.

Kunnskapsskolen i Buskerud vil i tillegg til alle kompetansemål i læreplanverket, prioritere følgende **kompetanser for framtida**. Det er kompetanser med basis i hele læreplanverket i Kunnskapsløftet som løftes fram og gis en sterkere status i opplæringen.

- grunnleggende ferdigheter
- lære å lære / læringsstrategier
- selvledelse
- relasjonskompetanse
- evne til samarbeid
- kreativ og kritisk problemløsning
- medborgerskap
- utforske og utnytte det digitale handlingsrommet

2.3. Læringsutbytte - å være på vei i en prosess som varer livet ut

Kunnskapsskolens overordnede målsetning er å maksimere læringsutbyttet. Hva menes med læringsutbytte? Det enkleste og mest opplagte svaret er den faglige læringen på grunnlag av læreplaner i fag, som fører frem til vitnemål, fag/svennebrev eller kompetansebevis. I Kunnskapsskolen har vi i tillegg definert særlig viktig kompetanser for framtida. Disse er også inkludert i læringsutbyttet.

Begrepet læringsutbytte problematiseres i faglitteraturen. På den ene siden blir læring betraktet som fullendt og målbart. Læreplanene og mye av elevvurderingen bygger på dette. Men læring kan også ses på som en åpen prosess som aldri tar slutt. Kunnskapen mestres forskjellig avhengig av i hvilke sammenhenger den brukes. De fleste av oss kan kjenne seg igjen i det. Læring er å være på vei i en prosess som varer livet ut (Imsen 2011).

I Kunnskapsskolen i Buskerud inkluderer læringsutbytte både faglig læring målt ved sluttkompetansen og definerte kompetanser for framtida basert på hele læreplanverket. Disse er tilsammen viktig bagasje på den livslange læringsreisen.

3. Læringsledelse i likeverdige læringsfellesskap

Hva må vi konkret gjøre med kvaliteten i læringsarbeidet for å oppfylle den overordnede målsetningen i Kunnskapsskolen?

Gjennom læringshistoriene ble disse faktorene identifisert som avgjørende for å skape god læring:

- 1) relasjonelt samspill
- 2) tilhørighet i læringsfellesskapet
- 3) faglig- pedagogiske kvaliteter i læringsarbeidet

Det gir utgangspunktet for å beskrive kvalitet i læringsarbeidet.

3.1. Relasjonelt samspill

Læringshistoriene viser at relasjonelt samspill henger sammen med bevisst positivt fokus og høye forventninger til eleven. Vi viser hverandre respekt og anerkjennelse og styrker opplevelsen av å bli sett. Gjensidighet i relasjonen ble også framhevet. Gode relasjoner gir spiraleffekt. Er læremesteren engasjert, blir også lærlingene engasjerte. Grunnleggende for en god relasjon er at man vil hverandre vel og at alle tar et ansvar for det. Dette kalles relasjonell ansvarlighet.

En konsekvens av dette er at relasjonsbygging prioriteres i nye læringsgrupper, men også at det integreres i det daglige læringsarbeidet. Læringshistoriene viser eksempler på begge deler. Trygghet i undervisningssituasjonen er viktig for å oppnå gode faglige resultater.

Mottakssamtalen som læreren har med eleven i starten av skoleåret er viktig. Det er utviklet en mal for denne samtalen med utgangspunkt i det styrkebaserte tenkesettet som skolene anbefales å bygge på.

Gjennom det styrkebaserte tenkesettet er det utviklet flere verktøy og metoder som styrker den relasjonelle ansvarligheten og som mange lærere og elever har gode erfaringer med å bruke.

3.2. Tilhørighet i læringsfellesskapet

Elevenes historier viser at i de beste læringsfellesskapene opplever **alle** at de er inkludert. Mange av suksessfaktorene viser en sammenheng mellom trygghet og aksept for forskjellighet. Det er en viktig observasjon.

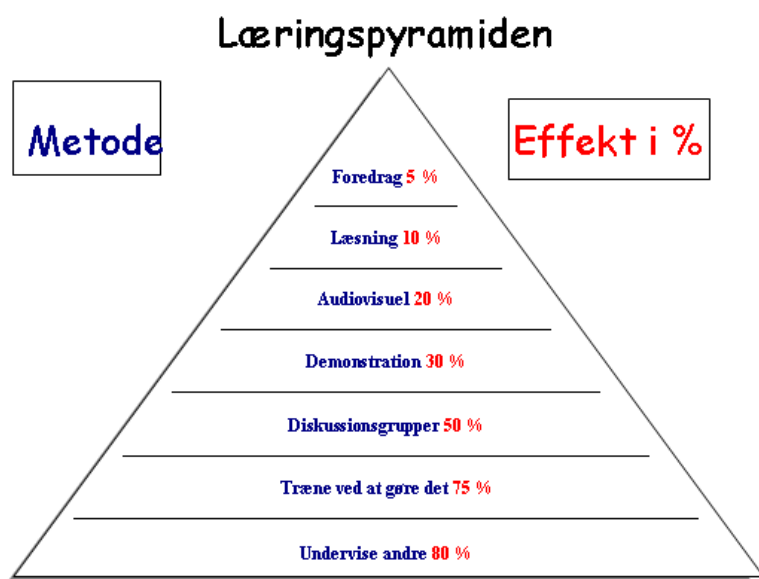
Også lærebedriftene er et læringsfellesskap. Lærlingene er ansatte i lærebedriftene og opplever at de gjennom det er inkludert som fullverdige medlemmer i arbeidsfellesskapet.

3.2.1. Læringskollegaer i likeverdige læringsfellesskap

Det pedagogiske grunnsynet i Kunnskapsskolen bygger på at individet ut fra indre motivasjon utvikler ny innsikt i relasjoner med andre. I tråd med teorien om "den nærmeste utviklingssonen" er den lærende avhengig av samarbeid med en som kan mer. Læreren og instruktøren er selvsagt viktig her, men det kan også være medelever og mennesker elevene møter på læringsarenaer utenfor skolen. Også lærlingene lærer sammen med mange, ikke bare med dem som har et særlig ansvar som instruktører.

Dessuten kan elever og lærer utvikle innsikt sammen. Dagens "klasserom" er mye større enn før og vi har så mange flere læringskolleger. f eks det digitale klasserommet. Vi er alle lærende.

En annen dimensjon ved et likeverdig læringsfellesskap er betydningen av å bidra til andres læring. Det samsvarer godt med hva det er som gir mest læring. Det er når du kan lære andre, du har nådd det høyeste nivået i læringspyramiden.

Læringspyramiden er gengivet frit etter John Mogensens udlægning.

Likeverdige læringsfellesskap bygger på at elever og lærere gir hverandre tilbakemeldinger basert på åpenhet og relasjonell ansvarlighet. Det gir gode rammer for at elever og lærere i fellesskap vurderer og utvikler kvalitetene i opplæringen. Det er en naturlig og viktig del av et likeverdig læringsfellesskapet i skole og bedrift.

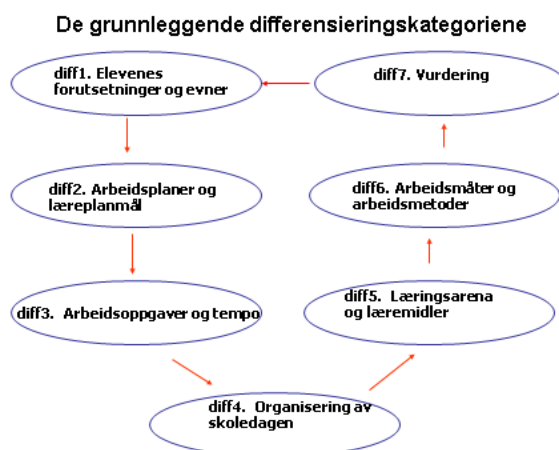
3.3. Faglig- pedagogiske kvaliteter i læringsarbeidet

Læringshistoriene ga grunnlag for kunne si noe om kvalitet i selve læringsarbeidet som er viktig for at alle skal lære mest mulig og bestå videregående opplæring. Disse kvalitetene er knyttet til: tilpasning, tydelige mål og tilbakemeldinger, relevans og meningsfullhet, variasjon og utprøving.

3.3.1. Tilpasning

Tilpasning dreier seg om tilpasset opplæring. Skolen skal legge til rette for et tilfredsstillende opplæringstilbud innenfor tilpasset opplæring. Det inkluderer alle elever uansett talent, forutsetninger og prestasjoner.

I Kunnskapsskolen i Buskerud danner differensieringskategoriene rammen for hvordan vi forstår begrepet tilpasset opplæring og hvordan vi konkret kan utvikle en mer tilpasset opplæring. (Dale/Wærnes 2003)

Tilpasset opplæring er en overbygning for de andre kvalitetsområdene som relevans, variasjon og vurdering. Teknologien (IKT) er gjennomgående og kan hjelpe oss med å forenkle og forsterke de prosessene som styrker tilpasningen og øker læringen. Et stort antall digitale læringsressurser med varierte innganger til lærestoffet er tilgjengelig, og disse kan endres og tilpasses. Lærere lager sine egne instruksjonsvideoer som ses hjemme. Dermed frigjøres tid til oppgaver og veiledning, ofte kalt omvendt undervisning. Dette reduserer betydningen av hjemmets ulike forutsetninger for å hjelpe med leksene.

Elever kan lage sine egne læringsressurser og dele og kommentere. Vi er bare så vidt begynt å ta i bruk det store potensialet som finnes i det digitale mulighetsrommet.

Elevenes læringshistorier understreker verdien av å være en del av et mangfoldig læringsfellesskap- det gjelder også elever med høye prestasjoner. De lærer av hverandre, medeleveeffekten, og ikke minst av å lære andre, jf høyeste nivå i læringspyramiden. Det kan imidlertid være riktig å gi de svakest presterende elevene forsterket tilpasning og at de i avgrensede perioder har opplæring i egne grupper. Dette for at de skal være i stand til å følge progresjonen basert på læreplanen i fag. Det kan vurderes som ett av flere mulige styrkingstiltak.

3.3.2. Tydelige mål og tilbakemeldinger

Når betydningen av mål trekkes fram i de gode læringshistoriene, henger det sammen med at man må vite hvor man skal for å komme dit. Det kan lett knyttes til betydningen av at det må være tydelig for eleven hva som skal læres. Dette er en viktig side ved læringsstøttende vurdering. De gode læringshistoriene framhever betydningen av å få positive tilbakemeldinger. Dette har jeg fått til! Det gir mestringfølelse og motivasjon for videre læring. Å oppleve mestring på ett område sporer til mestring på flere områder. Alle lærende uansett alder og personlighetstype har behov for å føle mestring, oppleve suksess, komme videre, bli satt krav til og å bli trodd på. Samtidig trenger elevene tydelige tilbakemeldinger om hva de kan bli bedre på og hvordan.

3.3.3. Relevans og meningsfullhet

Relevans i opplæringen er knyttet til å gjøre det meningsfylt. Et viktig spor her er yrkesretting og relevans i fag- og yrkesopplæringen (FYR). Overordna målsetting for FYR er å øke gjennomføringen i videregående opplæring i Buskerud gjennom yrkesretting /relevans av fellesfagene matematikk, naturfag, engelsk og norsk på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Hovedmål er å skape økt motivasjon og forståelse av fellesfagene, slik at flest mulig elever består også disse. Elevene på yrkesfaglig utdanningsprogram skal i større grad oppleve fellesfagene som relevante for det yrket de sikter mot.

Satsingen har to delmål:

- Fellesfaglærere og programfaglærere på alle skoler skal ha etablert samarbeid for å bedre yrkesrettingen.
- Fellesfaglærere/programfaglærere skal kjenne til og kunne bruke tilpassede læringsressurser på NDLA (Nasjonal Digital Læringsarena).

Yrkesfaglig fordypning (YFF) har en viktig rolle for å øke relevansen i opplæringen på yrkesfag. YFF er Kunnskapsløftets bro mellom opplæringen i skole og opplæringen i bedrift.

Relevans er også viktig i de studieforbereende utdanningsprogrammene. Her kan en nøkkel være å ta mer utgangspunkt i elevenes erfaringer. En annen inngang er å ta i bruk flere læringsarenaer. Disse kan utvikles i nettverk med lokalsamfunnet. Eksempler på dette er når elever får virkelighetsnære oppdrag.

3.3.4. Variasjon og utprøving

Flere av de beste læringshistoriene var knyttet til verdien av variasjon. Enkelt sagt henger det sammen med et generelt behov for å avvike fra rutiner. Dypest sett henger det sammen med at det er mange veier til læring. Variasjon har derfor også med tilpasset opplæring å gjøre.

Den kulturelle skolesekken (DKS) kan være et eksempel her. Tilbudet skal bidra til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål.

Skolebiblioteket er et annet eksempel. Skolebibliotekene ved de videregående skolene i Buskerud skal være en sentral arena for læring og kulturopplevelser på skolen. Biblioteket skal gi elever og lærere tilgang til og kjennskap til bruk av skolerelaterte fysiske og digitale kunnskapsressurser.

I tråd med Kunnskapsskolens kompetanser for framtida er det viktig å utvikle læringskulturer på alle nivåer preget av dristighet og utprøving. I de siste årene har **yrkeskonkurranser** spredt seg innen flere fagområder. De arrangeres som konkurranser for elever og lærlinger i Buskerud, så vel som nasjonale og internasjonale mesterskap. Konkurransene har mange positive effekter, en av dem er at de motiverer alle deltakerne til innsats og faglig læring. Konseptet kan med fordel brukes i flere utdanningsprogrammer, også studieforbereende.

3.3.5. Læringsledelse

Læreren/instruktøren leder læringsarbeidet. Selv om vi over har fokusert på gjensidighet i relasjoner og likeverdighet i læringsfellesskapet, har læreren/instruktøren som leder hovedansvaret. Det er knyttet til det profesjonelle ansvaret.

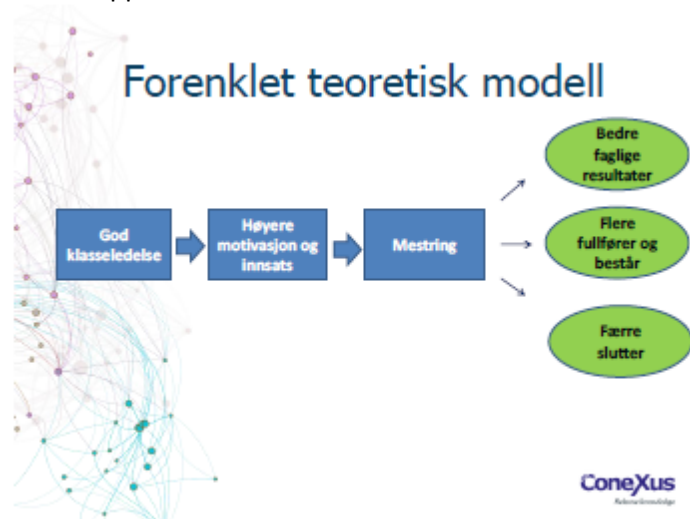
Læringsledelse fanger opp det som er beskrevet over og innebærer ledelse av læringsarbeidet fra start til slutt rettet mot grupper og enkeltindivider. God læringsledelse utøves på grunnlag av kvalitetene i læringsprosessen slik de er beskrevet over. Det inkluderer relasjonelt samspill, tilhørighet i læringsfellesskapet og kvaliteter i læringsarbeidet basert på tilpasning, læringsstøttende vurdering, relevans og variasjon.

I lærebedriften kobles læringsledelse gjerne tettere sammen med læring i arbeid, men også her er man avhengig av de samme elementene som samspill, tilhørighet, tilpasning, læringsstøttende vurdering, relevans og variasjon for kvalitet i læringsprosessen.

Begrepet klasseledelse har ulik avgrensning (Utdanningsspeilet 2012), men inngår i denne planen som en del av læringsledelsen. Læringsledelse foretrekkes som betegnelse fordi det bedre inkluderer opplæringen på mange arenaer. Begrepet "klasse" begrenser. Dessuten er det tydeligere at læringsledelse også inkluderer å lede selve opplæringsløpet. Læringsledelse i denne planen gjelder selvsagt både opplæringen i skolen og i lærebedriften.

I Kunnskapsskolen preges læringsledelse av tydelig regi med basis i relasjonell ansvarlighet og aktiv medvirkning fra den lærende. Læringsledelse er en viktig del av ledelse på alle nivåer. Alle ansatte inngår i lærende fellesskap og læringsledelse ses i sammenheng med ledernes og skoleeiers ansvar for medarbeidernes kompetanseutvikling.

God læringsledelse har stor betydning for læringsresultatene og gjennomføringen. I tilstandsrapporten 2013 ble det illustrert i denne modellen.

Ifølge studien SMIL (Sammenhengen mellom IKT og læring) gjennomført blant elever og lærere i fylkene i Østlandssamarbeidet (Krumsvik, 2013), er lærerens digitale kompetanse viktig for læringsutbyttet i dagens teknologitette klasserom. Den generelle IKT-kompetansen til lærerne er god, men lærernes pedagogiske IKT-kompetanse er gjennomgående lav, og lærerne etterspør selv bedre kompetanse i hvordan de kan bruke IKT i læring i fag. Dette viser at det digitale handlingsrommet bare i liten grad er utnyttet i skolene. Studien viser at lærerens ledelse av klassen er sentralt for å lykkes med IKT, og lærerens digitale kompetanse er avgjørende for i hvilken grad læreren kan sies å ha god evne til klasseledelse. Å styrke lærernes pedagogiske IKT kompetanse er derfor tett knyttet til evnen til å lede læringsarbeidet og må prioriteres i Kunnskapsskolen i Buskerud.

3.3.6. Hvordan utvikle kompetanser for framtida?

Det er et mål at kompetansene for framtida inkluderes i det faglige arbeidet slik at elevene og lærlingene opplever dem som en naturlig del av læring i fag. Kompetansene kan ikke formidles,

men må modelleres og praktiseres i læringsfellesskapet. Lærerens metodevalg vil innvirke på om kompetansene fremmes - det er en måte å lære faget på.

I forskrift til Opplæringslova skal vurderingen i fag kun knyttes opp mot læreplanens kompetansemål. En utfordring er hvordan kompetansene for framtida kan vurderes. Hvordan eleven viser selvstendighet i arbeidet, tar til seg veiledning eller gjør bruk av læringsfellesskapet, inngår i de fleste fag i liten eller ingen grad i kompetansemålene. De yrkesfaglige læreplanene er imidlertid kommet et godt stykke på vei her. Spesielt i læreplaner for vg3 opplæring i bedrift er kompetanser for framtida i stor grad inkludert i grunnleggende ferdigheter og øvrige kompetansemål i fagene. I Kunnskapsskolen utprøves verktøy for anerkjennelse av kompetanser for framtida.

Selv om kompetansene utvikles som en del av læring i fagene, kan de med fordel utvikles utenfor klasserommet på andre læringsarenaer både i skolen – skolebiblioteket er en slik arena- og utenfor skolen.

3.4. Styrkingstiltak

Over er det lagt vekt på selve læringsarbeidet. Selv med høy kvalitet i læringsarbeidet, kan resultatet være at eleven ikke består faget. I Kunnskapsskolen er det derfor sentralt at skolene har flere styrkingstiltak for å gi ungdommen større mulighet til å bestå videregående opplæring og dermed minimere frafall.

Styrkingen må bestå av hjelp til å ta opp fag for å nå realistisk sluttkompetanse. Dette kan også gjelde lærlinger som trenger støtte for å ta opp skolefag i løpet av læretiden. Organisering av styrkingstiltak kan tilbys slik at det samtidig styrker elever som står i fare for å stryke.

Styrkingstiltak kan også organiseres i sammenheng med skoleopplæring for lærlinger som følger en annen organisering av opplæringsløpet, eller elever i vekslingsmodeller. Styrkingstiltak må kontinuerlig sees i sammenheng med skolenes arbeid med kvalitet i læringsarbeid.

4. Læring i hele organisasjonen

Det er vesentlig at læringsynet i Kunnskapsskolen gjennomsyrrer læring i hele organisasjonen. Det gjelder den individuelle læringen og læringen på organisasjonsnivå, dvs prosesser som utvikler kvaliteten i organisasjonen - enten det er innad på skolene, i nettverk mellom skoler eller på andre samarbeidsarenaer.

Læringsledelse har derfor en sentral plass i kompetanseutviklingen av både lærere og ledere. Det samme gjelder utviklingen av styrkebasert tenkesett. Betydning av indre motivasjon og hva som stimulerer indre motivasjon, er felles for alle. Det har konsekvenser for hvordan man utvikler medarbeidere – også lederne.

Lederne skal gjennom sin ledelse og handling være rollemodeller og fremme fylkeskommunens verdigrunnlag. Fokuset er anerkjennende ledelse i en lærende og styrkebasert organisasjon. God ledelse er avgjørende for å utvikle Buskerud fylkeskommune som en attraktiv arbeidsplass der nye medarbeidere rekrutteres inn og andre ønsker å bli. Ledelse dreier seg om å nå fylkeskommunens mål ved å arbeide gjennom og med andre. Lederne skal ha relasjonell, faglig, strategisk og administrativ kompetanse.

Strategi for kompetanseutvikling vil inkludere videreutdanning, etterutdanning i form av kurs, nettverk og læring på arbeidsplassen og inkluderer alle medarbeidere med pedagogisk ansvar på skolene i tillegg til dem som har ansvar for lærlingen i lærebedriftene.

Kompetanseutvikling er en viktig forutsetning for å nå målene i Kunnskapsskolen. Ledelse av læringsprosesser kjennetegnet av læringsglede og gode relasjoner, tilhørighet i fellesskapet, læringsarbeid preget av god tilpasning, aktiviserende og involverende vurderingspraksis, relevans og variasjon må støttes av relevant kompetanseutvikling. Dette inkluderer ledelse av læringsprosesser i "det digitale klasserommet".